

همسرگزینی و ازدواج افراد با محدودیت حسی-حرکتی

(موانع و تنگناها)

دکتر علی رضا کلدی

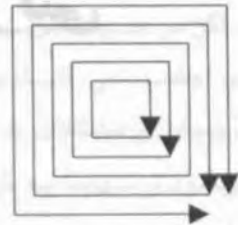
چکیده

هدف از مطالعه حاضر، روشن نمودن هر چه بیشتر شیوه‌های مورد انتخاب افراد با محدودیت حسی - حرکتی و نیز عوامل مؤثر بر انتخاب آنان در پیوند زندگی و تشکیل خانواده می‌باشد. اصولاً اهداف کلی مورد نظر انسانها برای انتخاب شریک زندگی خود، برای افراد ناشنوا و نابینا نیز مصداق دارد. اما آنچه این گروه را با توجه به ویژگی‌های خاص آنها از نظر نوع و نیز درجه نقص عضو، همچنین بسیاری از متغیرهای مؤثر بر انتخاب همسر ممکن است متمایز نماید، دیدگاه‌های خود آنان و نیز همسرانشان در برخورد با زندگی است.

همچنین دیگر اهداف این بررسی عبارتند از: تعیین عوامل مؤثر بر همسرگزینی با توجه به عوامل اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی؛ دستیابی به عوامل بازدارنده در امر ازدواج و انتخاب همسر.

تحقیق حاضر در برگیرنده فرضیه‌های زیر می‌باشد: اعتقادات دینی عمده‌ترین عوامل مؤثر در همسریابی این افراد است؛ ویژگی‌های جسمی و ذهنی در همسریابی تأثیر دارد؛ آنان تمایل دارند با یکدیگر ازدواج نمایند؛ تشابه وضعیت تحصیلی شان در انتخاب یکدیگر تأثیر دارد؛ نظر والدین در همسرگزینی، تأثیر دارد؛ همسرگزینی در این خانواده‌ها به صورت مبادله صورت می‌گیرد؛ ثبات خانواده در بین آنان بیشتر از افراد دیگر است.

جامعه مورد مطالعه، افراد ناشنوا، نابینا و جسمی- حرکتی ساکن شهر تهران است، که به روش نمونه‌گیری اتفاقی، انتخاب شده است. متغیرهایی از جمله سن، اعتقادات مذهبی، تحصیلات، ویژگی‌های جسمی، نوع و علت نقص عضو، منشاء اجتماعی، زمینه‌های خانوادگی، درک و تفاهم متقابل، وضعیت شغلی، وضعیت اقتصادی در همسرگزینی و ازدواج مورد توجه واقع شده و نحوه برخورد این گروه در امر ازدواج مورد بررسی قرار می‌گیرند. از جمله نتایج این بررسی، شناخت بیشتر پیرامون مهمترین مرحله زندگی همسرگزینی آنان و نیز راهبردهایی برای اقدامات عملی آنان است.

مقدمه:

امروزه ازدواج درون گروهی و پیوندهای همخونی به میزان زیادی کاسته شده که این امر در بهبود نسل بسیار مؤثر بوده است. از طرف دیگر خانواده گسترده که پیش از دو و گاهی سه نسل را در خود جای می داد، امروزه جای خود را به خانواده کوچک زن و شوهری و فرزندان سپرده است.

افراد با ناتوانیهای حسی و جسمی نیز با توجه به محدودیت های زندگی خصوصی، شخصی و خانوادگی از ویژگی های خاصی برخوردار بوده و برای موارد مختلف زندگی اعم از آموزش، اشتغال و نیز همسرگزینی به شیوه های خاصی متوسل می شوند.

به نظر میرسد که متغیر سن و جنس در ازدواج مؤثر باشد. ظاهراً ازدواج این مردان با این گروه از زنان رایج تر می باشد. مردان از امکان انتخاب بیشتری نسبت به زنان برخوردار بوده و می تواند از بین افراد سالم و یا غیر سالم همسر خود را انتخاب نماید، ولی برای زنان،

محدودیت بیشتری وجود دارد.

هر چند که ضرورت تحقیقی همه جانبه به منظور شناخت شیوه های همسرگزینی برای این گروه ها وجود دارد، اما به علت محدودیت امکانات، تحقیق حاضر صرفاً برای گروه جسمی حرکتی، نابینا و ناشنوا انجام می گیرد و لازم است به منظور توجه دادن به خود آنان و نیز نهادهای اجرایی و آشنایی جامعه با نحوه زندگی و برخورد با آنها وضعیت آنان مشخص گردد.

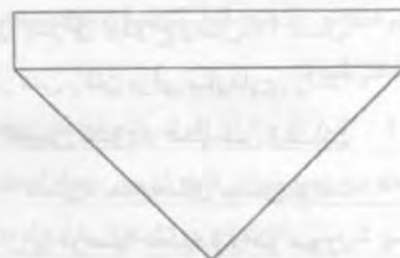
با توجه عمیق به این پدیده، روشن می گردد که وجود آن موجب محرومیت های گوناگونی می گردد. و فشارهای مختلفی برای فرد به وجود می آورد. از آنجا که این مساله به عنوان یک پدیده اجتماعی، اجتناب ناپذیر است، مسئولیتهایی را برای عموم بویژه مسؤولان به همراه دارد یافتن چگونگی روابط اجتماعی این گروه و انتخاب همسر، این امکان را فراهم می سازد تا با شناختی وسیع تر موضوع را مورد تجزیه و تحلیل قرار داد.

در جامعه ما این پدیده یک عارضه ناشناخته نیست و مسایل و مشکلات دیگری نیز به دنبال دارد که جای بحث و بررسی به جای می گذارد. این موارد جز به زبان خود آنان قابل بیان نیست. نقص عضو ممکن است گاهی موجب شود که نقش های خانوادگی جابجا گردد.

در بررسی حاضر، سعی در پی بردن به انواع شیوه های همسرگزینی و چگونگی برخورد این گروه ها با موضوع است. همچنین تعیین عوامل مؤثر بر همسرگزینی شان و رابطه انتخاب همسر با موقعیت اقتصادی - اجتماعی آنها مد نظر است. ضمناً دستیابی به عوامل بازدارنده در امر ازدواج و انتخاب همسر نیز مورد توجه است بنابراین مواد زیر مطرح هستند:

۱. این گروه چه صفاتی را ملاک انتخاب همسر خود قرار دهند؟
 ۲. آیا انتخاب همسر با موقعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده ارتباط دارد؟
 ۳. بین نگرش آنان نسبت به ازدواج و همسرگزینی و تحصیلات آنها ارتباط وجود دارد.
 ۴. بین گروه های (جسمی حرکتی، نابینا، ناشنوا) در طرز تلقی های زنانشوایی و همسرگزینی تفاوت وجود دارد.
 ۵. بین نوع مشکل و همسرگزینی ارتباط وجود دارد. به عبارت دیگر این افراد تمایل دارند با یکدیگر ازدواج نمایند.
 ۶. بین نظر والدین و همسرگزینی آنان ارتباط وجود دارد.
- تا کنون مطالعات اساسی به طور مستقیم در این زمینه کمتر صورت گرفته است. از جمله تحقیقاتی تا حدی مرتبط با موضوع، بررسی نحوه اشتغال بکسار و ازدواج معلولین است

که در سال ۱۳۶۲ انجام گرفته است. در تحقیقی دیگر تحت عنوان پژوهشی پیرامون حیات جنسی و خانوادگی، مشکلات افراد معلولان نخاعی در ارتباط با همسرانشان بررسی شده است.

روش:

مطالعه حاضر از نوع روش بررسی (Survey) است. همچنین این تحقیق در گروه پژوهشهای کاربردی قرار می‌گیرد. جامعه مورد مطالعه کل معلولان را می‌تواند در بر بگیرد، اما جامعه آماری در این مطالعه افراد با محدودیت‌های جسمی حرکتی، نابینا و ناشنوا که عضو انجمن و کانون ناشنوایان و نابینایان تهران می‌باشند، در نظر گرفته شده است. جامعه مورد مطالعه، ناتوانان جسمی حرکتی و حسی - حرکتی زن و مرد ۱۰ ساله و بیشتر ساکن در نقاط شهری تهران و دارای یک نوع ناتوانی می‌باشند، که بر اساس سرشماری سال ۱۳۶۵، تعداد ۱۶۹۸۰ نفر دارای همسر بوده اند. با استفاده از روش

نمونه گیری پنج درصد کل جامعه، به عنوان جامعه نمونه انتخاب می‌گردد که در تهران ۸۵۰ نفر می‌باشند، اما در عمل نمونه انتخاب شده به ۹۳۵ افزایش یافت.

به منظور نمونه گیری از جامعه آماری، از روش نمونه برداری خوشه ای طبقه بندی شده دو مرحله ای (Cluster Stratified Two Stage) استفاده شده است.

در این مطالعه، از عمده ترین تکنیکهای کمی و کیفی جمع آوری اطلاعات یعنی استفاده از پرسشنامه کتبی و نیز مصاحبه به عنوان تکنیکی مکمل بر روش قبلی و نیز اسناد و مدارک موجود استفاده شد.

متغیرها: شامل متغیرهای وابسته: نگرش نسبت به سن مطلوب ازدواج، نحوه انتخاب همسر، میزان اهمیت همسان همسری در انتخاب همسر، میزان اهمیت عوامل اقتصادی در همسرگزینی، اهمیت ویژگی‌های فردی همسر و متغیرهای مستقل

(موقعیت اقتصادی - اجتماعی خانواده)، شغل پدر، سطح تحصیلات پدر، شغل مادر، سطح تحصیلات مادر، میزان درآمد متوسط ماهانه؛ همچنین متغیرهای سن، جنسیت رشته تحصیلی، پایه تحصیلی، وضعیت تاهل، دین و مذهب این گروه‌ها، نیز به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته می‌شوند.

برای اندازه گیری متغیرهای فوق، شاخصها و معرفی‌هایی تهیه و به

صورت پرسشنامه ای مرکب از ۸۱ سؤال تنظیم گردید

در پرسشنامه مورد استفاده در این تحقیق، از انواع مقیاسها برای سنجش متغیرهای مورد مطالعه استفاده گردیده است:

(الف) مقیاس اسمی، مثل شغل، نوع مسکن و ...

(ب) مقیاس طبقه ای مرتب شده مثل سطح تحصیلات،

(ج) مقیاس فاصله ای مثل سن مطلوب ازدواج و فاصله سنی مطلوب بین زن و شوهر،

(د) مقیاس نسبی مثل میزان درآمد.

• در تجزیه و تحلیل داده‌ها، از توصیف داده‌ها مدد گرفته شد. در

توصیف داده‌های مربوط به متغیرهای وابسته از اندازه گیری

گرایش مرکزی مانند میانگین و نیز

اندازه گیری به کمک واریانس و انحراف معیار استفاده شد. نحوه

تحلیل اطلاعات جمع آوری شده و عرضه آن در فرم اطلاعات آماری و

نیز نمایشهای گرافیکی، توزیع فراوانی و درصد متغیرهای مورد نظر در فرم

جداول یک بعدی و با شاخصهای کمی آماری و نیز جداول متقاطع به

صورت دو بعدی و آزمون فرضیات تحقیق با استفاده از تستهایی نظیر *Chi Square* - انجام می‌گرفت. کلیه

محاسبات و تستهای آماری با استفاده از مجموعه آماری برای علوم اجتماعی *Spss* صورت گرفت.

نتیجه:

در تلاش برای بررسی شیوه‌های همسرگزینی، ملاحظه شد که متغیرهای بسیاری در این امر خطیر دخالت دارند. به عنوان نمونه ناتوانی خود در همسرگزینی تأثیر دارد به طوری که حدود ۴۵ درصد جامعه مورد بررسی، میزان این تأثیر را زیاد دانسته و در بین گروه‌های مختلف، ناشنویان حد این تأثیر را زیادتر از سایر گروه‌ها اعلام داشته‌اند. ازدواج موضوع بسیار حساس و مهم بوده و همسرگزینی به عنوان یکی از مراحل مهم زندگی هر فردی محسوب می‌گردد که نیازمند سازگاری بین دو طرف می‌باشد. همچنین به نیروهای بالقوه دو نفر که دارای جنبه‌های مختلف مثبت و منفی است بستگی دارد. معیارهای متعددی را می‌توان در این امر دخیل دانست که نظرات جامعه مورد بررسی در این تحقیق نشانگر اهمیت بسیاری از آنها در همسرگزینی می‌باشد:

همان طور که در جدول شماره ۲ ملاحظه می‌شود (در بین معیارهای مختلف) صداقت تأثیر خیلی زیاد (۷۰/۷ درصد) در همسرگزینی دارد؛ هوش تأثیر زیاد (۴۵/۵ درصد)؛ زیبایی به میزان متوسط (۴۸/۲ درصد)؛ ثروت، تأثیر کم (۲۵/۱ درصد)؛ و خویشاوندی تأثیر خیلی کم (۵۸/۶ درصد) در همسرگزینی دارد.

از پاسخگویان متأهل (N=۲۸۸) سؤال شد آیا به مراکز مشاوره (ژنتیک، خانواده) مراجعه داشته‌اید؟ ۱۹ درصد پاسخها مثبت بوده حال آن که ۸۱ درصد منفی می‌باشد. همچنین از بین پاسخهای مثبت، ۷۸/۶ درصد قبل از ازدواج، ۱۰/۷ درصد هم قبل از بارداری به مراکز مشاوره مراجعه شده است. نکته جالب توجه دیگر این است که ۸۱/۹ درصد کل پاسخگویان (N=۹۳۵) ایجاد مراکز مشاوره را برای ازدواج لازم می‌دانند حال آن که ۲۸/۱ درصد پاسخها به این سؤال منفی است.

در پاسخ به این سؤال که مقدمات ازدواج پاسخگو چگونه آغاز شده است، ۲۹/۸ درصد پاسخها با آشنایی قبلی و معاشرت، ۱۴/۲ درصد بر پایه عشق و محبت، ۳۰ درصد با دخالت فامیل و میل خود، ۷/۳ درصد صرفاً با دخالت فامیل بوده حال آن که ۲/۶ درصد پاسخها، بدون تمایل پاسخگو (اجباراً) به ازدواج تن در داده‌اند؛ در این میان ۱/۸ درصد پاسخها با راهنمایی مشاور و متخصص مقدمات ازدواج خود را آغاز نموده، و نیز ۱۴/۱ درصد سایر موارد را ذکر نموده‌اند. اگرچه درصد ازدواج اجباری (۲/۶ درصد) بسیار پایین می‌باشد اما قابل توجه بوده و نیازمند تعمق بیشتری است.

در بحث همسانی در همسرگزینی در ابعاد مختلف بحثهای فراوان شده است. یکی از این ابعاد، توجه به متغیر سن می‌باشد. متخصصان جمعیتی توصیه‌های مهمی بویژه برای سن زنان در زمان ازدواج و بارداری مطرح نموده‌اند به طوری که حداقل سنی را برای ازدواج زنان ۲۰ سال، حداکثر سن زنان برای بارداری را ۳۵ سال تعیین نموده، همچنین رعایت فاصله حدود سه سال بین تولد فرزندان را توصیه نموده و در مورد تعداد محدود فرزندان یک خانواده نیز به دلایل مختلف اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی، سفارشات زیادی به عمل آورده‌اند. در این تحقیق در بین پاسخگویان زن، ۲/۱ درصد همسر دار و در بین پاسخگویان مرد، ۰/۷ درصد همسر دار که دارای سن ۲۰ سال و کمتر می‌باشند.

از کلیه پاسخگویان (N=۹۳۵) سؤال شد مناسبترین سن برای ازدواج چند سالگی است. پاسخهای به دست آمده عبارتند از: برای مردان ۰/۶ درصد کمتر از بیست سال، ۹۸/۴ درصد بین ۲۰ تا ۳۵ سال و ۰/۶ درصد بالاتر از سی و پنج سال و ۰/۴ درصد بدون جواب بود.

نتایج حاصله بیانگر این مطلب است که تعداد قابل توجهی از پاسخگویان (حدود ۲۰ درصد) سن مناسب ازدواج را برای زنان کمتر از

۲۰ سال اعلام نموده اند که نیازمند بررسی است. در خصوص درجه اهمیت عقیده پدر و مادر در امر ازدواج، پاسخها جالب توجه است: همانگونه که در این جدول ملاحظه می‌شود ۵۱/۹ درصد پاسخها درجه اهمیت عقیده مادر در ازدواج را زیاد دانسته اند، در حالی که ۴۴/۹ درصد پاسخها درجه اهمیت عقیده پدر را در ازدواج زیاد و خیلی زیاد تعیین نموده اند. در مقابل ۱۹/۸ درصد پاسخها درجه اهمیت عقیده پدر در ازدواج را کم و خیلی کم دانسته، حال آن که ۱۸/۵ درصد پاسخها درجه اهمیت عقیده مادر در ازدواج را کم و خیلی کم اعلام داشته است. در مجموع جامعه مورد مطالعه اهمیت زیادی برای عقیده والدین در امر ازدواج و همسرگزینی قائلند.

بستگی دارد که لزوم توجه و حمایت بیشتر را ایجاب می‌نماید.

۵. ایجاد فرصتهای آموزشی مناسب نیز می‌تواند راه گشای بسیاری از مشکلات آنان در امر انتخاب همسر باشد.

بر اساس نتایج این تحقیق، توصیه‌هایی به شرح زیر ارائه می‌شوند:

۱. این گروه از افراد جامعه نیز مانند سایر اقشار جامعه به حمایت‌های قانونی در همه ابعاد زندگی از جمله همسرگزینی، ازدواج و تشکیل خانواده نیاز دارند، که باید بیش از پیش توسط مسئولین به این موضوع با امعان بیشتری نگریسته شود.

۲. ایجاد مراکز مشاوره ازدواج، خانواده و ژنتیک به ویژه برای مشاوره در انتخاب همسر مورد درخواست اکثریت اعضاء این قشر از جامعه است، که لازمه آن برنامه ریزی صحیح جهت اجرا می‌باشد.

۳. ایجاد امکانات اقتصادی از قبیل فراهم سازی فرصتهای شغلی جهت کسب درآمد و نیز کمک در امر تهیه مسکن به منظور ازدواج و تشکیل خانواده از ضروریات برای گروههای (جسمی حرکتی، نابینا، ناشنوا) با توجه به ظرفیتهای آنان می‌باشد.

۴. در خصوص ایجاد امکانات اجتماعی نیز اهمیت دادن و توجه بیشتر به فرصتهای اجتماعی به ویژه از طریق انجمنها و کانونهای ویژه این افراد که محل مناسب آشنایی آنان می‌باشد، مد نظر خواهند بود. این امر به درجه پذیرش و میزان حمایت از سوی ارگانهای ذیربط

جدول شماره ۱: توزیع تشابه معلولیت در همسر بر حسب نوع معلولیت

جمع	نوع معلولیت				میزان تأثیر تشابه معلولیت در ازدواج
	چند معلولیتی	ناشنوایی	نابینایی	جسم حرکتی	
۳۴۱	۱۰	۱۵	۳۰	۲۷۶	تعداد
۳۸/۳	۵۲/۶	۱۳/۸	۲۵/۳	۳۵/۶	درصد
۱۱۴	۲	۱۲	۲۲	۷۸	تعداد
۱۳/۸	۱۰/۵	۱۱	۱۳/۹	۱۲/۹	درصد
۱۵۲	۵	۱۹	۵۲	۷۸	تعداد
۱۷/۲	۲۶/۳	۱۷/۲	۲۳/۹	۱۲/۹	درصد
۱۲۲	۱	۳۲	۲۷	۶۲	تعداد
۱۳/۷	۵/۳	۲۹/۲	۱۷/۱	۱۰/۲	درصد
۱۶۰	۱	۳۱	۱۷	۱۱۱	تعداد
۱۸	۵/۳	۲۸/۲	۱۰/۸	۱۸/۳	درصد
۸۹۱	۱۹	۱۰۹	۱۵۸	۶۰۵	تعداد
۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	درصد

$\chi^2 = 10.4/16$ d.f = 12 P < 0.01

نمونه ای از یک کار مددکاری اجتماعی

جدول شماره ۲: توزیع فراوانی افراد جامعه در خصوص حد تأثیر معیارهای مختلف همسر گزینی

معیارها	خیلی کم (%)	کم (%)	متوسط (%)	زیاد (%)	خیلی زیاد (%)	بی جواب (%)
داشتن تحصیلات عالی	۱۰/۵	۱۷/۵	۳۴	۲۳/۵	۱۳/۲	۱/۱
ثروت	۲۱/۶	۲۵/۱	۳۴/۵	۱۱/۶	۵/۸	۱/۲
زیبایی	۱۲/۶	۲۰/۷	۴۸/۲	۱۳/۷	۴/۲	۰/۶
هوش	۱/۳	۴/۷	۳۰/۷	۴۵/۵	۱۷/۱	۰/۷
مذهبی و متدین بودن	۳/۹	۵/۵	۲۳/۶	۳۱/۱	۲۶/۲	۰/۷
همفکری، گذشت و توافق	۰/۹	۰/۷	۴/۵	۳۵/۵	۵۷/۹	۰/۵۵
صداقت	۰/۶	۰/۳	۳	۲۴/۹	۷۰/۷	۰/۲
تشابه معلولیت	۳۶/۵	۱۲/۲	۱۶/۵	۱۳	۱۷/۱	۴/۷
هنرمند بودن	۱۱/۲	۱۸/۹	۳۳/۷	۲۱/۹	۱۱/۷	۱/۶
فرهنگ خانواده	۱/۹	۲/۷	۱۷/۳	۲۲	۳۳/۴	۰/۶
خویشاوندی	۵۸/۶	۱۴/۷	۱۰/۲	۷/۶	۵/۷	۳/۲
سلامت جسمانی همسر	۱۵/۶	۴/۵	۲۰/۲	۲۴/۹	۳۳/۸	۱
قبلاً ازدواج کرده باشد	۱۵/۷	۹/۸	۱۳/۶	۲۴/۳	۳۸/۴	۳/۲
اطمینان از سلامت فرزند	۱/۲	۱/۱	۴/۵	۱۹/۳	۶۹/۹	۲/۹
سن همسر	۱۳/۳	۱۳/۶	۴۲/۲	۲۰/۱	۹/۳	۱/۳
منیت و ثبات شغلی همسر	۲۰/۲	۱۱/۹	۱۷/۶	۲۸/۷	۱۸/۶	۳
محل تولد همسر	۵۳/۳	۱۷	۱۲/۸	۹/۳	۵/۱	۲/۳

منابع:

- آگبرن، نیمکف، زمینه جامعه شناسی، ترجمه آریانپور، تهران، شرکت سهامی افست، ۱۳۴۲.
- امینی، ابراهیم، "انتخاب همسر" تهران، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان ۱۳۷۴.
- بهنام، جمشید "جمعیت شناسی عمومی" جلد اول تهران، مؤسسه مطالعات و تحقیقات اجتماعی دانشگاه تهران، ۱۳۴۵.
- رشیدپور، مجید، "تعادل و استحکام خانواده" تهران، انتشارات اطلاعات، ۱۳۷۳.
- رفیع پور، فرامرز "کند و کاوها و پنداشته‌ها" تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۷۰.
- روزن بام، هایدی، "خانواده به منزله ساختاری در مقابل جامعه" ترجمه محمد صادق مهدوی، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، ۱۳۶۷.
- ساروخانی، باقر، "مقدمه ای بر جامعه شناسی خانواده" تهران، انتشارات سروش، ۱۳۷۰.
- سگالین، مارتین، "جامعه شناسی تاریخی خانواده" ترجمه حمید الیاسی، تهران، نشر مرکز، ۱۳۷۰.
- سیف، سوسن، "تنوری رشد خانواده" تهران، انتشارات دانشگاه الزهراء، ۱۳۶۸.
- علیزاده، محمد و شهین جزایری، "نگرشی جمعیت شناختی بر خانواده و باروری در ایران"، تهران، دفتر جمعیت و نیروی انسانی سازمان برنامه و بودجه، خرداد ماه ۱۳۷۰.
- نسکی جراردوجین، "سیر جوامع بشری"، ترجمه ناصر موفقیان، تهران، سازمان انتشارات و آموزش انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹.
- کیوی، ریمون و کامینهود، لوک وان، "روش تحقیق در علوم اجتماعی" ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران، فرهنگ معاصر، ۱۳۷۰.
- گود، ویلیام، جی "خانواده" ترجمه ویدا ناصحی، تهران، نگاه ترجمه و نشر کتاب، ۱۳۵۲.
- مهدوی، محمد صادق، "عوامل مؤثر بر رضایت زن و شوهر" تهران، نشر مبتکران، ۱۳۷۵.
- میشل، آندره، "جامعه شناسی خانواده و جامعه و ازدواج" ترجمه فرنگیس اردلان، تهران، مؤسسه انتشارات و چاپ دانشگاه تهران، ۱۳۵۴.